

Et Par Ord i Anledning af Strandveien ved Kjøbenhavn.

Blandt alle de Dnera, som hvile paa Landmanden, er neppe nogen tungere end det Arbeide, som præsteres i Natura, og de Materialier, som leveres til nye Veies Anlæg og de Anlagtes Vedligeholdelse. Indtil tvende Miles Afstand er Bonden pligtig til at møde ved Veianlæg og Veiforbedring; og neppe gives der Nogen, som jo har een Miil til en eller flere af sine Veiparter. Er det nu et nyt Veianlæg der skal gjøres, saa er det næsten en Umuelighed for Yderen at levere de Stene, han selv mueligen eier; men han maa kjøbe dem i Nærheden af Veien, hvor de naturligviis, formedelst Concurrence af Kjøbere, stige i Prisen, hvorfor og en Enke, der ikke just eier nogen stor Gaard i Nærheden af Kallehauge, efter sin Fortælling til mig, i afvigte Sommer maatte kjøbe Steen for Mere end 100 Rbdlr. til Borningborg-Veien, og desuden præstere sit Arbeide i en temmelig Afstand fra hendes Bolig. Regner man nu, at denne i det Mindste er en Miil og antager kun 1 Vogn daglig i 4 Uger, som neppe vil være tilstrækkeligt, da en Mand med en større

Gaard, i en Egn, hvor der dog ei anlægges ny Kongevei, har fortalt mig, at han i Sommer gjorde 6 Ugers Spandage med 3 Bogne; saa indsees let, at ingen af Landets Skatter er saa betydelig, som den indirecte Veiskat, der ydes i Natura. — En Skat, der saa meget mere trykker Bonden, som han ofte, formedelst sin Gaards Drikt, Sygdom eller anden Hindring, ei selv altid kan være med; men maa overlade Heste, Bogne og Arbeide til Tjenestefolk, der stundom ere uforsigtige, saa at Heste og Bogne forðærves, stundom ikke ere flittige, saa at Arbeidet medtager mere Tid end fornødent, ja af hvilke Nogle vel endog svire og sværme eller vise anden forsætlig Utroskab; — ikke at tale om de Penges Udgifter, som Dpholdet uden for Hjemmet udfordrer mere end i Hjemmet.

Dg dog er det her ikke alene den enkelte Mand, der taber, men det er Staten, som Stat betragtet, der lider et saare stort Tab. Lad os, efter det anførte Exempel, antage, at en Landmand har 1 Miil (han har ofte 2de, men og stundom kun $\frac{1}{2}$ Miil) til sin Veipart, og at han i de 6 Uger kun gjør 30 Spandage, da Regnveir eller slikt maaskee hindrer Arbeidet 1 Dag om Ugen. Han fører hver Gang med 3 Bogne 1 Miil bort, 1 Miil hjem igjen. Det er 180 Mile, paa hvilke den physiske Kraft er opslidt uden mindste Nytte; thi havde en Mand paa selve

Stedet paataget sig Veiparten, saa havde al den Kjørsel været sparet. Hertil kommer endvidere, at den, der strax efter at der er tilsaaget, skal paa Veiarbeide, ikke lettelig drifter sig til nogen betydelig Rodfrugtavl, og om han vover det, nødes til at forsømme sine Agres Rensning i rette Tid, saa at han siden dyrker Ukrudt og driver dette til en større Fuldkommenhed. At Rodfrugtavlen endnu er saa sjelden og ubetydelig i Danmark, at vi endnu ere saare langt fra at holde det Antal Creature, som kunde holdes, at disse ikke fedes, som de kunde, at vore Kornforter endnu ere saa maadelige, fulde af Ukrudtsfrøe, og derfor optage saa ringe et Stæde paa det udenlandske Handelstov, at Jorden og frembærer Mindre, da Straasæd efter Straasæd udpomper dens Kraft, uden at yde det Gjødningsmaterial, som Rodfrugterne give, at vor Handel og Skibsfart formindskes, og mere deslige, det er for en stor Deel grundet i det Veiarbeide, som præsteres i Natura. Og dog har jeg ikke talt om den store Bekostning, som det nødvendigt maa medføre for Staten, naar den selv skal føre et saa udstrakt, og tillige saa specielt et Opsyn, som Veiarbeidet fordrer, og hvad der endnu er vigtigere, at den umueligt kan forebygge al Bestikkelse, Undertrykkelse og anden Uredelighed, som fortærer dens Marv og i Bund og Grund ødelægger dens Kraft. Hver

danſk Mand, ſom er ſin Konge tro og elſker ſit Folk ſamt Ret og Retfærdighed, maa derfor vide de Mænd Tak ſom bidrage til at indføre en anden Tingenes Orden ved Bearbejdet, og man bør offentligt, ſom i ſit Hjerte, velſigne dem for deres gavnrige Beſtræbelſer.

At Veie anlægges og at de anlagte vedligeholdes, er viſtnok priſeligt og fortjener hver Mandſ Tak; men at det ſkeer paa den for Folket og Regjeringen gavnligſte Maade, er derfor viſt ikke mindre priſeligt. Det har derfor ogsaa vakt en almindelig Opmærksomhed, Glæde og Taknemmelighed, at Strandveien fra Sluſteſter til Bellevue, efter Stiftamtmandens Hr. Kammerherre Lowzøws Forſlag og under hans jevnlige Tilſyn, ved privat Entreprife er anlagt, og ſaa ſnart tilendebragt uden at der er fordret det allermindſte Arbejde i Natura af Landmanden til det egentlige Veis Anlæg, ja, uden at det for Hartkornet medfører een Skillings Udgiwt, og høit har man priſet den kjærlige Landsfaber, ſom med en udmærket Velvillie allernaadigſt bifaldt den Contract, ſom Stiftets hæderværdige og virkſomme Befalingsmand havde ſluttet med de Herrer Entreprenører.

Hvilket Lys er ikke derved opgaaet! hvilken glad Udſigt er ikke derved aabnet for Landmanden, ja ſelv for Staten. Nu er det klart nok, at vi kunne faae Veie og vedligeholde dem for en,

hidtil maaskee uberegnelig, mindre Bekostning, end forhen.

Vel havde den virksomme Hr. Justr. Nielsen i Friderichsborg allerede for flere Aar siden givet Exemplet ved Anlæg af Veien forbi den nye La-
deggaard; men deels blev dette Anlæg ikke saa almindeligt bekjendt, fordi den Veie befares af Faa, deels meente man maaskee, at sligt kun kunde udføres af en Mand, som var i Hr. Justr. Nielsens Stilling, og deels gjorde han Anlægget paa de vedkommende Bønders Begne, som betalte, efter Accord, med Penge, istedet for at præstere Arbeidet i Natura. Dog forstjener det at bemærkes: "at Bønderne, efterat Arbeidet var fuldført og af dem betalt, endnu kom og ydede Justitsraaden deres Tak, fordi han havde holdt dem frie for Arbeidet i Natura." (Hvo der kjender Bonden, veed at dertil hørte Meget, da han regner den kontante Skilling langt høiere end det dobbelt saa kostbare Arbeide).

Ikke har jeg officielle Meddelelser om Strandveien; men dog veed jeg af paalidelige mundtlige Beretninger, at Entrepreneurerne for egen Regning have kjøbt hver Steen, eller selv ladet dem opgrave og tilføre, hvorved Hr. Tracteur Bagge i Bellevue har gaaet dem meget tilhaande, og at de isøvrigt uden Hjælp af Landmanden have udgravet Veien, belagt den med et horizontalliggende Læg store Stene, som slutte tæt sammen og

oventfl udgjøre en Flade, dernæst oven paa denne Flade lagt flagne Stene og derover igjen Gruus, samt betalt en Veipiqueur for det daglige Tilsyn 1 Rbdlr., imod at de have Ret til Bompengene i 16 Aar, hvilket dog atter medfører den Forpligtelse for dem: "at holde Veien vedlige i bemeldte 16 Aar." — Det hele Arbeide skal kun have kostet 36,000 Rigsbankdaler, og Bompengene i omtrent $2\frac{1}{2}$ Aar have indbragt 10,000 Rbdlr. Derimod skal det lille Stykke Ve, som er anlagt igjennem Charlottenlund Skov, have kostet 7,000 Rbdlr., skjøndt dertil ikke kjøbtes Steen, og Landmanden fik Ordre til, skjøndt ikke gratis, saa dog for en moderat Betaling, at gjøre det Arbeide, som af Hartkornet pleier at præstere.

Ikke veed jeg nøiagtigt hine Veibesels Længde; dog feiler jeg vist ikke meget, naar jeg antager det Førstnævnte for en heel og det Sidstnævnte for $\frac{1}{4}$ Mil. Er denne Forudsætning rigtig, saa skulde Strandveien, for at staae lige med Veien gjennem Charlottenlund Skov, foruden Steen og det Mere, som til Transporten ic. efter Licitation vilde medgaaet, samt Betjenternes aarlige Løn, have kostet 56,000 Rbdlr. Lægge vi nu hertil hvad vi have fradraget, og betænke, at mangan Bonde havde kjørt en halv eller heel Mil til Arbeidsstedet, saa vilde en Lønne Guld vist ikke været tilstrækkelig. Dog, det er her ikke Hensigten at anstille nøiagtige Beregninger, som jeg,

af Mangel paa Data, ei kan gjøre. Derimod tør jeg vel ansøge dem, som ere i Besiddelse af disse, om at fremstille Sagen udsørligere og nøiagtigere, saa det ret maa vorde indlysende, hvilken uhyre Fordeel det vilde medføre, om alle vore Veie anlagdes og vedligeholdtes af Private, som havde entrepreneret Arbeidet. Med Glæde maatte vi betale dobbelte Bompeng, af hvilke de stærkt befarnes Veies Entreprenurer da maatte afgive en passende Deel til de mindre Befarnes Anlæg og Vedligeholdelse, med mindre de og selv havde disse i Accord. Og saaledes slutter jeg da denne ufuldkomne Anmeldelse med det Ønske: Gud velsigne Kongen og hver Mand, som tænker paa at lette Landets Byrde og fremme Folkets Vel!

Decbr. 1827.

B. S. Rønne.